

N:o 12.

Ank. till Riksd. Kansli d. 26 Mars 1868, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar och tillägg i nu gällande lagstiftning angående hypoteksinrättningarna.

Till Banko-Utskottet hafva blifvit öfverlemnade följande, vid innevarande riksdag väckta motioner, i fråga om ändring eller tillägg i lagstiftningen för hypoteksinrättningarna, nemligen af Herr *B. W. Hessle* i Andra Kammaren, N:o 77, om upphäfvande af 5 § i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 om en allmän hypoteksbank för riket;

af Herr Friherre *C. A. Raab* i Första Kammaren, N:o 46, om ändring af 7 § i nyssnämnda Kongl. Förordning samt om öfverlemnande till allmänna hypoteksbanken af en del utaf Riksbankens vinst under vissa år; och af Herr *J. G. Agardh* i Andra Kammaren, N:o 148, om rättighet för hypoteksföreningarna att emot deponerade, i jordbruksfastighet intecknade skuldsedlar utgifva obligationer.

När Banko-Utskottet vid sistlidne riksdag afgaf yttrande i anledning af då framställda förslag rörande hypoteksinrättningarna, anförde Utskottet hurusom lagstiftningen för dessa inrättningar, ehuru tillkommen genom Kongl. Maj:ts och Representationens gemensamma beslut, öfverlemnadt åt inrättningarnes delägare att vid allmänna sammankomster, på sätt 20 § i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 bestämmer, afhandla sina gemensamma angelägenheter och deribland jemväl frågor om ändring af de för inrättningarna gällande allmänna Förordningar; och då, synnerligen öfver så beskaffade frågor hvilka beröra delegarnes inbördes rättigheter och skyldigheter, Statsmagterna icke torde, utan delegarnes derutinnan i vederbörlig ordning träffade öfverenskommelse, böra be-

sluta, ansåg Utskottet lämpligast att i allmänhet dylika frågor först underkastades delegarnes pröfning, innan desamma till Statsmagternas afgörande framställdes.

Då Utskottet fortfarande anser nu anförda omständighet böra tagas i betraktande vid afgörandet af frågor, som inom Riksdagen väckas rörande hypoteksinrättningarnes organisation och verksamhet, har Utskottet trots sig böra härom erinra.

Af de nu förevarande förslagen åsyftar Herr Hessles att upphäfva det ovilkorliga samband, som enligt för närvarande gifna bestämmelser eger rum emellan allmänna hypoteksbanken och de särskilda hypoteksföreningarne. Den § i Kongl. Förordningen af den 26 April 1861, hvars upphäfvande motionären påyrkar, eller § 5, innehåller nemligen grunden för hela den upplåning, genom hvilken hypoteksinrättningarne hufvudsakligen skola verka för sitt ändamål, i det att paragrafen förbehåller åt allmänna hypoteksbanken ensam att utgifva tryckta eller graverade, till innehafvaren ställda, på viss årlig afbetalning eller på uppsägning lydande. räntebärande obligationer, i hvilka för upplåningen säkerhet i jordegendom på landet utlofvas.

Upphäfvet af detta stadgande skulle således återgifva åt de särskilda hypoteksföreningarne frihet att hvar för sig ånyo upptaga lån och alltså återinföra det förhållande, som utgjorde en af de hufvudsakligaste anledningarne till allmänna hypoteksbankens inrättande; men som Utskottet icke kan finna detta ändamålsenligt, får Utskottet

1:o

afstyrka bifall till Herr Hessles ifrågavarande motion.

Friherre Raab har förnyat sitt vid förra riksdagen framställda förslag om dels ändring af 7 § i ofta omförmälda Kongl. Förordning den 26 April 1861, dels öfverlemnande till allmänna hypoteksbanken af en del utaf bankovinsten under vissa år. Öfver sistnämnda del af Friherre Raabs motion har Utskottet redan i sitt Memorial N:o 3 yttrat sig; och för så vidt förra delen af motionärens förslag kan anses, i afseende på den verkan som dermed åsyftas, stå i sammanhang med användandet till amorteringslån åt jordbrukare af en del utaf bankovinsten, torde densammans antagande icke ifrågakomma, då en dylik användning af bankovinsten icke läter kunna bifallas.

Men äfven oberoende häraf kan Utskottet icke förorda en sådan ändring af 7 § i merberörda Kongl. Förordning, som motionären föreslår. Genom denna §, sådan densamma nu lyder, är den grundsats i afseende på landets jordhypoteksväsende stadgad, att hypotekslån till jordegare i regeln böra utlemnas allenast i kontanta penningar, och det är endast undantagsvis medgifvet, att, efter förutgången beslut af hypoteksbankens delegare vid lagligen utlyst allmän

sammankomst samt Kongl. Maj:ts till beslutet lemnade bifall, lån må utlemnas i obligationer. Detta synes åter motionären hafva velat göra till grundsats, i det han, i stället för nuvarande § 7, föreslagit ett så lydande stadgande: "I den mån särskilda hypoteksföreningar, hvilka såsom delegare uti hypoteksbanken ingått, till erhållande af lån, ställda på viss årlig afbetalning, sig anmäla och erforderliga säkerhetshandlingar aflemna, erhålla de hypoteksbankens obligationer, textade på Svenska språket, löpande med $\frac{3}{4}$ procents amortering och 5 procents årlig ränta, på 40 års, 8 månaders och 28 dagars betalningstid".

Motionären har likväl sjelf rörande följderna häraf yttrat, hurusom en massa af hypoteksbankens obligationer, utlemnade till jordbrukarne snart skulle komma i penningemarknaden och säljas med betydlig kapitalrabatt, hvaraf en menlig inverkan på jordbrukarens ställning komme att förorsakas.

Denna omständighet synes Utskottet innebära ett viktigt skäl emot motionärens förslag; och då för öfrigt, såsom redan är anmärkt, utlemnandet af lån uti obligationer äfven enligt nu gällande stadganden är medgifvet, finner Utskottet sig böra hemställa

2:o

att nu ifrågavarande del af Friherre Raabs motion icke må bifallas.

Herr *J. G. Agardhs* förslag afser icke någon ändring uti de stadganden, som redan finnas i de angående hypoteksinrättningarne gällande förordningar, men ett tillägg, som åsyftar att på ett i motionen angifvet sätt obligationer skulle kunna utlemnas till innehafvare af jordfastighetsinteckningar, vare sig jordegare eller andra.

I afseende på detaljerna af detta förslag torde Utskottet få hänvisa till motionens innehåll, och inskränker sig till att, för frågans bedömande, angifva några af förslagens hufvudsyften.

Enligt förslagens första punkt skulle hvarje behörigen konstituerad hypoteksförening ega rättighet att öppna en depositionsräkning med innehafvare af skuldsedlar, in-tecknade i jordbruksfastighet och i öfrigt så beskaffade, att de, enligt nu gällande stadgar, kunde såsom säkerhet för lån i hypoteksförening godkännas; ankommande det likväl, enligt förslagens 10:de punkt, på hvarje hypoteksförening för sig att besluta huruvida densamma vill anordna en sådan depositionsrörelse och att i sådant fall i särskildt reglemente bestämma erforderliga föreskrifter, hvilka skulle underställas Kongl. Maj:ts stadfästelse. Emot de skuldsedlar, som på grund af en sådan anordning i hypoteksförening deponerades, skulle till deponenten utgifvas dels ett depositionsbevis, dels ock obligationer, motsvarande det deponerade skuldebrevets belopp inom det värde, hvartill detsamma kunde till belåning antagas; och skulle obligationerna, ut-

färdade på Svenska språket af allmänna hypoteksbanken samt ställda till räntebetalning och invexling hos den hypoteksförening, genom hvilken de utgifvas, lyda på innehafvaren, löpa med den ränta, som i det deponerade skuldebrevet vore utfäst, och förfalla till inlösen eller invexling å viss bestämd dag efter 10 år.

Den genom hypoteksinrättningarna afsedda konvertering af enskilda, på jordfastighet grundade, skuldförbindelser till obligationer, hvilken konverterings ändamål är att göra de förra allmänt gångbara förmedelst den garanti, som föreningar af flere jordegare för dem ingå, afser således motionärens förslag att åstadkomma på en annan grund, än hittills, i det att deponenten af ett skuldebrev förmedelst det deremot utfärdade depositionsbeviset erhöle säkerhet, icke, såsom nu, uti samtliga en förenings säkerheter, utan uti just den enskilda egendom, hvori skuldebrevet vore intecknad, på samma gång som detta ändock blefve förvandladt till en eller flera med allmän garanti försedda obligationer.

Hittills har det biträde. hypoteksinrättningarna afse att lemna jordegarna, kommit dem till del uteslutande på det sätt, att nämnda inrättningar uppnegotierat större summor och utdelat de erhållna medlen åt de lånesökande jordegarna; hvadan jordegarna dels varit beroende af huruvida större lån kunnat förskaffas på de vilkor, som de för hypoteksinrättningarna gällande allmänna bestämmelser medgifva, samt af den upplånta summans förhållande till de anmälda lånebehofven; dels ock varit nödsakad att i sin tur emottaga på en gång en penningesumma, hvilken det ofta kunnat vara för honom fördelaktigare att allenast småningom och i smärre delar efter hand erhålla.

Det nu förevarande förslaget söker att åt hypoteksväsendet gifva äfven en annan användning.

Motionären åsyftar nemligen att bereda tillfälle för kapitlegare i allmänhet, hvilka innehafva inteckningar i jordbruksfastigheter, att genom deras öfverlemnande till hypoteksföreningen erhålla dennas garanti för både räntans betalning och kapitalets återfående på bestämda tider, under det han dels genom det i stället för inteckningshandlingen emottagna depositionsbeviset bibehåller åt sig samma säkerhet som förut, och dels genom de derjemte erhållna obligationerna gör sitt kapital i viss mån rörligt; och det skulle derjemte leda dertill, att äfven jordegare sjelfve kunde på ett annat sätt än hittills betjena sig af hypoteksinrättningarna, i det de, när de så för godt funne och till så stor del som de ansåge sig behöfva, kunde så att säga rörliggöra sin fasta egendom; på det sätt att de mot en inteckning i sin egendom förskaffade sig obligationer och använde dessa till större eller mindre del, antingen genast, eller efter någon

någon tids förlopp; antingen genom deras försäljning, eller för att upptaga en tillfällig försträckning genom deras hypotiserande för lån.

Motionärens antydning, att obligationerna skulle ställas att förfalla å viss bestämd dag efter 10 år, torde innebära ett bemödande att tillmötesgå det vid åtskilliga tillfällen framställda yrkandet, att jordegare genom hypoteksinrättningarnes bemedling måtte kunna sättas i stånd att emot sina realsäkerheter förskaffa sig lån, ställda visserligen på amortering, men under kortare och mera omvexlande tidrymder, än som hittills varit förhållandet.

Utskottet förbiser icke att de utaf motionären uppställda syften må vara önskvärda, men hyser dock åtskilliga betänkligheter emot det nu framställda förslaget.

Den redan, i fråga om Friherre Raabs motion, omförmälda olägenheten af obligationers utlemnande i större mängd till enskilde möter äfven vid nu förevarande förslag; i det att antagligen ett stort antal jordegare, som icke kunnat erhålla hypotekslån, skulle skynda att på den väg, som öppnades dem genom den nu ifrågasatta anordningen, uttaga obligationer och kasta dessa på en gång i marknaden.

Enligt 7 § i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 angående allmänna hypoteksbanken äro, efter den förändring nämnda § numerera till följd af framställning vid 1865—1866 års riksdag erhållit, hypoteksinrättningarna redan i tillfälle att, om sådant finnes ändamålsenligt, till sina delegare direkt utlemna obligationer; och således till en del redan möjliggjordt hvad motionären synes hafva åsyftat. För öfrigt torde den mening om bristande förmåga hos allmänna hypoteksbanken att tillgodose alla önskingar från jordegares sida om lånebiträde, som under de sednare tiderna öfverklagats, dels hafva i väsendtlig mån berott icke på hypoteksinrättningarnes förvaltning, utan på allmänna förhållanden, hvilka icke låta sig öfvervinnas genom någon förändring i hypoteksinrättningarnes organisation och verksamhetssätt, dels vara i viss mån öfverdrifven. Enligt upplysningar, som blifvit Utskottet meddelade, har nemligen under sistlidet år allmänna hypoteksbanken öfverlemnat till hypoteksföreningarna för att i amorteringslån utgifvas tillhoppa i rundt tal 8,160,000 R:dr, samt under den förflutna delen af innevarande år i rundt tal 2,609,000 R:dr; och utgör hela summan af de genom allmänna hypoteksbanken beredda försträckningar sammanlagdt 63,967,197 R:dr 51 öre.

Utan att ingå i en närmare granskning af detaljerna utaf den anordning, hvartill Herr Agardh afgifvit förslag och hvilken icke torde i allo ega önskvärd enkelhet, finner Utskottet sig, på nu anförda skäl och hvad Utskottet i början af detta Utlåtande i allmänhet erinrat, böra hemställa,

3:o

att Herr J. G. Agardhs förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 Mars 1868.

W. F. Tersmeden.

Reservation:

af Herr *C. A. Mannerskantz*: "Då, genom antagande af det hufvudsakliga i Herr Agardhs förslag och efter någon omarbetning af detsammas detaljer, den nu befintliga svårigheten, för särdeles den mindre jordbrukaren, att kunna förskaffa sig för honom gagnelig låneförsträckning, på ett i min tanke ganska verksamt och lätt användbart sätt skulle hafva blifvit afhjelpat, och då beredandet af en dylik hjälp måste anses vara till stor nytta för återställandet af den afbrutna utvecklingen, ej blott inom jordbruksnäringen, utan ock, i sammanhang dermed, inom landets samtliga ekonomiska förhållanden, anser jag nämnda förslag hafva bort föranleda någon framställning ifrån Utskottet, åsyftande att fästa de begge Statsmagternas uppmärksamhet på det föreslagna medlet, att i ganska väsendtlig mån underlätta det penningebetryck, hvarunder jordbruket nu lider."
